

Olje- og energidepartementet

Postboks 8148 Dep.
0033 Oslo

Saksbeh./tlf.nr.: Idar Gimmedstad/23 90 32 89

Deres ref./Deres dato: 22/2380/ 06.12.2022

Vår ref.:

Vår dato: 06.01.2023

Høring av kvalitative kriterier og støtteordning for Utsira Nord

Innledning

Vi viser til [høring av kvalitative kriterier og støtteordning for Utsira Nord](#). I vårt høringsvar har vi fokusert på forhold som er vesentlige for en samfunnsmessig rasjonell utvikling og drift av kraftsystemet.

Sammendrag

Den grønne omstillingen i Norge går raskt, og gir behov for økt kraftproduksjon. Våre analyser tilsier at det blir kraftunderskudd i Norge i løpet av fire til fem år. Prosessen og støtteordningene må derfor støtte opp om tempo og volum i utbyggingen av havvind.

Våre viktigste innspill kan oppsummeres i følgende punkter:

- Prosessen og støtteordningene for havvind må bidra til rask realisering av de utlyste volumene. Sanksjonerte forpliktelser om utbygging/aktivitetsplikt som vilkår for tildeling og støtte fremstår formålstjenlig.
- Statnett mener det er samfunnsmessig rasjonelt å planlegge for en samordnet nettløsning med tilknytning til nye Karmøy stasjon, og at det må utpekes en ansvarlig aktør for dette. Statnett kan være en kandidat til å påta seg oppgaven å samordne, gjennom eierskap og utbyggingsansvar.

Høringsnotatet berører i liten grad nettet fra havvindparken mot land og relaterte nettforhold. Dersom havvindutviklerne får ansvaret for utbyggingen av infrastrukturen, er det nødvendig at nettrelaterte forhold ivaretas i utlysningen. Dette gjelder særlig krav til kompetanse og erfaring, samt beskrivelse av prosjektkonsept, innovasjon og prosjektplan. Vi forutsetter at nettrelaterte forhold blir inkludert i de endelige utlysningsdokumentene, og at RME sine innspill i Regulering av nett til havs (11/2022) blir hensyntatt i dette.

I vårt høringsvar legger vi til grunn at dersom Statnett ikke skal bygge og drifte en eventuell samordnet nettløsning, vil anlegget ikke bli overdratt til Statnett på et senere tidspunkt. En tilrettelegging for en eventuell fremtidig overdragelse i auksjonsprosessen ansees som komplisert og tidkrevende både med hensyn til tekniske og transaksjonsmessige forhold.

I lys av Statnetts rolle som System- og Planansvarlig må det legges til rette for at Statnett kan stille funksjonskrav og andre relevante krav til anlegget, og at aktørene må inkludere en forpliktende samhandlingsplan i sin dokumentasjon relatert til gjennomføringsevne.

- Statnett mener det er viktig med kompetente og solide aktører. Innholdet i minimumskravet bør etter vårt syn skjerpes.
- Nasjonal Veileder for Funksjonskrav i kraftsystemet beskriver de tekniske kravene for anlegg som skal kobles til kraftsystemet, og speiler i stor grad kravene gitt i de europeiske tilknytningskodene¹. Aktørene må ta høyde for at kravene til grid forming-egenskaper i de europeiske kodene vil styrkes og konkretiseres ytterligere før idriftsettelse, og at disse kravene også vil være gjeldende for de første havvindprosjektene.
- Departementet bør også vurdere å stille RAM-krav (Pålitelighet, tilgjengelighet og vedlikehold) som gir aktørene forsterkede kvalitetsinsentiver.

I det følgende går vi nærmere inn på disse punktene, og besvarer konkrete spørsmål som er stilt i høringsnotatet.

Avklaringer om nett til havs – ansvar og konsesjonsprosess

I tillegg til de konkrete spørsmålene Olje- og energidepartementet (OED) stiller i høringen, er det behov for raske avklaringer knyttet til organiseringen av nett til havs, utforming av nettløsninger og konsesjonsprosessen.

Det er samfunnsmessig rasjonelt å planlegge for en samordnet nettløsning

Statnett mener det er samfunnsmessig rasjonelt å planlegge for en samordnet nettløsning med tilknytning til nye Karmøy stasjon, og at det må utpekes en ansvarlig aktør for dette. Statnett kan være en kandidat til å påta seg oppgaven å samordne, gjennom eierskap og utbyggingsansvar. Dette ble beskrevet i vårt kunnskapsgrunnlag om Utsira Nord og Sørlige Nordsjø II fra 24.november i år².

Et vesentlig poeng ved å planlegge for en samordnet løsning er at myndighetene da tidlig kan utpeke en ansvarlig aktør for nettløsningen uavhengig av konkurransen om areal og støtteordning. Tiden frem til arealtildeling kan utnyttes ved å starte opp arbeidet med konsekvensutredninger for nettanlegg og forberede konsesjonsprosess for nettanlegg. Vi forutsetter at myndighetenes beslutning om at havvindaktørene skal dekke alle kostnader forbundet med tilknytning havvind opprettholdes, herunder også kostnader relatert til konsekvensutredninger for nettløsning. Modellen som er valgt for å belaste havvindaktørene for grunnundersøkelser (se høringsnotatet pkt. 2.5) fremstår anvendelig også her, inkl. at fastsettelse av kostnadsanslag spesifiseres i utlysningen.

Nettløsningene må utformes med et helhetlig og langsiktig perspektiv

Vårt utgangspunkt er at nettløsningen for de tre havvindparkene på Utsira Nord må utformes med et helhetlig og langsiktig perspektiv, uavhengig av hvilken aktør som får ansvaret for planlegging og utbygging.

---

¹ Requirements for Generators (RfG) and High Voltage Direct Current Connections (HVDC)

² [2022-11-24-svar-til-oed---vurdering-av-teknisk-tilretteleggelse-for-fleksible-losninger-til-havs.pdf \(statnett.no\)](#)

For å oppnå dette er det noen faktorer som må tas hensyn til i de endelige kriteriene som ikke adresseres i høringsnotatet. Vi har lagt til grunn følgende forutsetninger og rammer for våre kommentarer:

- (i) Der det er samfunnsmessig rasjonelt, bør anlegg som har et potensiale for utvidelse tilrettelegges teknisk for en slik utvidelse. Vår vurdering er at tilknytningsløsningen for Utsira Nord er i denne kategorien og at krav om bidrag til tilrettelegging for en utvidelse knyttet til elektrifisering bør være en del av omfanget for utlysningen.
- (ii) Dersom Statnett ikke skal bygge og drifte en eventuell samordnet nettløsning, legger vi til grunn i vårt høringssvar at anlegget ikke vil bli overdratt til Statnett på et senere tidspunkt. En tilrettelegging for en eventuell fremtidig overdragelse i auksjonsprosessen ansees som komplisert og tidkrevende både med hensyn til tekniske og transaksjonsmessige forhold.
- (iii) Både for Utsira Nord og Sørlige Nordsjø II er potensialet for havvindproduksjon større enn den kapasiteten som regjeringen hittil har åpnet områdene for. En best mulig utnyttelse av arealet, inkludert restarealet, bør derfor være en del av tildelingskriteriene.

Behov for avklaring og samordning av konsesjonsprosesser etter ulikt regelverk

Det bør avklares nærmere hvordan konsesjonsprosessen skal gjennomføres for både vindparkutbyggingen og nettløsning. Mens det i høringen kun vises til Havenergilova, er det i OEDs foreløpige Veileder fra juni 2021 vist til at anlegg innfor grunnlinjen også må ha konsesjon etter Energiloven. Nettløsningen fra Utsira Nord vil krysse grunnlinjen og dermed omfattes av begge lover. Det er viktig å unngå et prosessløp som krever to søknader med mulig ulikt behandlings- og tidsforløp, og ulike vedtak og vilkår for ellers fysisk sammenhengende tiltak.

Tildelingsmodell

Statnett er usikker på om de to foreslåtte tildelingsmodellene i tilstrekkelig grad vil legge til rette for tempo og volum i utvikling av Utsira Nord. Forslagene i høringen legger opp til at støttenivået fastsettes senere i prosessen, og at ikke alle aktørene vil motta støtte. Dette fører trolig til en utsatt utbyggingen, særlig av prosjektene som ikke mottar støtte.

For å bygge ut store mengder havvind i det norske kraftsystemet er det gunstig å spre tilknytningspunktene mot flere sterke punkter i nettet – helst samlokalisert med forbruk. Mange av havområdene nær den norske kysten har dypt vann hvor det kun er aktuelt med flytende havvind. En viktig forutsetning for en slik utvikling er at kostnadsnivået for flytende havvind reduseres. Uten en slik kostnadsreduksjon, vil havvind bidra mindre i å øke produksjonskapasiteten i det norske kraftsystemet. En slik kostnadsutvikling vil trolig bare kunne oppnås gjennom subsidier av de første investeringene for å bidra til industriutvikling og industrialisering av flytende havvind.

Nødvendige avklaringer på utlysningstidspunktet

- *Hvilke forhold knyttet til tildelingsmodell som må være avklart til utlysningstidspunktet?*

Klarhet i ansvar og prosesser er en forutsetning for rask realisering. Som beskrevet i innledende kapittel, gjenstår det viktige avklaringer for utbygging av nettløsninger.

Forskjeller på de to skisserte alternativene

- *Hvilke effekter og vesentlige forskjeller det vil være fra prosjektenes side ved de to skisserte alternative tildelingsmodellene, blant annet når det gjelder prosjektmodning ved konkurranse om støtte og tidsbruk frem til investeringsbeslutning?*

Statnetts oppfatning er at de foreslåtte prosessene for tildeling av areal og støtte for Utsira er komplekse og til dels uklart beskrevet.

Statnetts mener at det er samfunnsmessig rasjonelt å planlegge for en samordnet nettløsning med tilknytning til nye Karmøy stasjon. For begge de alternative modellene ser vi en risiko for at havvindaktører som ikke får støtte utsetter eller avslutter sine prosjekter. Dette kan medføre at prosjektene blir realisert med mange års mellomrom, eller at kun 500-1000 MW realiseres. Dette kan medføre at nettkapasitet ikke blir utnyttet, og at aktøren som får ansvar for nettløsningen får midlertidig eller permanent reduserte inntekter.

Støttemodell

- *Departementet ber høringsinstansene om tilbakemelding på hvilke forhold knyttet til støttemodell som må være avklart til utlysningstidspunktet?*

For Statnett er det viktig med en støttemodell som gir incentiver til effektiv ressursutnyttelse. Støttemodellen bør i størst mulig grad gi aktørene incentiver til å produsere når markedsprisen er større enn marginalkostnaden, men også incentiver til å stanse vindkraftproduksjon når markedsprisen er lavere enn marginalkostnaden. Dette gjelder ikke bare i spotmarkedet, men også i intradagmarkedet og balansemarkedene.

Støttemodellen må også gi incentiver til sikker og effektiv systemdrift. Et vesentlig poeng her er at modellen gir incentiv til å anmelde havvind i balanse i spotmarkedet, og til å benytte intradagmarkedet til å opprettholde balansen gjennom driftsdøgnet. Støtteordningen må heller ikke være til hinder for at havvind deltar aktivt i balansemarkeder ved å tilby nedreguleringsbud til en pris som gjenspeiler marginalkostnaden.

Et annet viktig mål er at ordningen medfører tilstrekkelig sikkerhet for investorer, slik at det faktisk blir gjort investeringer som bidrar til læring for fremtidig utvikling. Høringsdokumentet presenterer to alternative støttemodeller; investeringsstøtte og differansekontrakt. I tillegg informeres det om at det settes totalramme for støtten og at ikke alle prosjektene vil få støtte.

Det framgår at "Departementet er opptatt av mekanismer for å unngå overkompensasjon". Statnett anbefaler at man også har mekanismer som gir incentiv til at alle de tre områdene utbygges raskest mulig. Mekanismer for å unngå overkompensasjon kan oppnås gjennom justeringsfaktorer når kostnader er mer avklart.

Dersom det velges CfD som støtteordning for både Utsira Nord og Sørlege Nordsjø II, mener vi disse i størst mulig grad bør være likt utformet. I vårt hørings svar for Sørlege Nordsjø II vurderer vi utforming av støtteordninger mer detaljert.

Forslag til kvalitative kriterier

Innledning

Innledningsvis er det viktig å påpeke at forslaget til kvalitative kriterier, slik de fremstår i dette høringsnotatet, i liten grad inkluderer nettløsning og relaterte nettforhold. En konsekvens av dette er også at etterspurt dokumentasjon ikke blir tilstrekkelig dekkende for totalomfanget av utlysningen.

Vi oppfatter at det er departementets intensjon å inkludere relevante nettforhold i den endelige utlysningen. Det er da sentralt at alle relevante nettforhold inkluderes i kriteriene, og vi legger til

grunn at disse elementene inkluderes i utformingen av de endelige tildelingskriteriene og relaterte dokumentasjonskrav.

Vurdering av de ulike kriteriene

- *Om formuleringen og innholdet i de kvalitative kriteriene er tilstrekkelig tydelige for aktørene og om etterspurt dokumentasjon per kriterium gir dekkende informasjon for å vurdere søkerne?*

Vi har konkretisert under hvordan nettløsningen må inkluderes under hvert enkelt kriterieområde:

- 1A: Samarbeidsavtalene må sikre at aktøren som skal bygge og eie produksjons- og nettanleggene er, og med stor sannsynlighet forblir, tilstrekkelig kompetent og finansielt sterk gjennom anleggets levetid. Avtalene må også sikre at et eventuelt salg av anlegget/selskapet eller deler av selskapet ivaretar behovet for en kompetent og finansielt solid eier.
- 1C: Prosjektkonseptet må inkludere nettløsning med samme presisjon og minimumskrav som for produksjonsanlegget. Konseptet må også inkludere eventuelle tilretteleggingsløsninger for bidrag til elektrifisering.
- 4A/B: Under kravene til finansiell styrke og finansieringsplan bør det tas høyde for prosjektfinsieringsforhold som kan påvirke prosjektets soliditet gjennom hele anleggets levetid. Et minimumskrav på 20 prosent egenkapital synes for lavt både med hensyn til konkursrisiko under gjennomføring og for prioritering av reparasjoner og tilstrekkelig vedlikehold i driftsfasen. Det bør i den sammenheng også klargjøres i hvilken grad partnerne i samarbeidet/selskapet er gjensidig ansvarlige for risikoer gjennom hele anleggets levetid. Det bør også etableres en finansiell incentivordning som sikrer at aktøren som tildeles området faktisk realiserer prosjektet og at det skjer raskt. Kravene til finansiell styrke og finansieringsplanen må da også gi sikkerhet for at det er midler tilgjengelig i selskapet til å kunne forplikte seg til en slik ordning.
- 4D/E: Dersom havvindaktørene blir ansvarlig for nettløsning, må deres kompetanse og erfaring på nettløsningen både som selskap og hos nøkkelpersonell, i alle faser av anleggets levetid, være en del av vurderingskriteriene.
- 4F: Det må tydeliggjøres at HMS- og kvalitetskrav må dokumenteres for gjeldende regelverk både til havs og på land
- 4G: Kravet til prosjektplanen må inkludere nettløsningen. Dette må kreves oppfylt på samme detaljnivå og med samme krav som for produksjonsanlegget, inkludert risiko- og grensesnittforståelse og tidsrammer. Planen bør beskrive grensesnitt mot annen infrastruktur og alternative traser/løsninger. Det må avklares om tidsbruken som skal legges til grunn for myndighetsbehandling også er gjeldende for nettanlegget. Prosjektplanen må også inkludere eventuelle løsninger for bidrag til tilrettelegging for elektrifisering. I lys av Statnetts roller som System- og Planansvarlig, må det også stilles krav til aktørene om en forpliktende plan for involvering av Statnett i utformingen og realiseringen av anlegget. Departementet bør også vurdere å stille RAM-krav (Pålitelighet, tilgjengelighet og vedlikehold) som gir aktørene forsterkede kvalitetsinsentiver.

5A/B/C/D: Areal knyttet nettanlegg med kabel og stasjoner offshore og på land bør inkluderes i kriterier knyttet til arealbruk, arealeffektivitet og naturinngrep. Det mangler kriterier på bærekraft knyttet til både varige og kortvarige naturinngrep i verdifull natur. Det mangler kriterier på biomangfold utenom fugleundersøkelser (SEAPOP). Kriterier kan gå på overvåking på biodiversitet og konkrete tiltak for at prosjektet skal bidra positivt til natur og ha en netto positiv påvirkning på biodiversitet. Det kan også være kriterier på å bidra til forskning ved å legge til rette for og/eller bidra finansielt til undersøkelser av forstyrrende forhold på dyreliv.

Det er positivt at det er inkludert kriterium for å oppnå arealeffektivitet (5D at: *"Høy arealeffektivitet og plassering av havvindparken mtp. fremtidige prosjekter vil bli belønnet. Søker vil bli vurdert opp mot andre konkurrerende tilbud."*) Dersom areal skal kunne utnyttes til økt produksjonskapasitet i fremtiden, må prosess for utlysning av ubrukt areal avklares.

Bærekraft er et vidt begrep som også inkluderer sosioøkonomiske forhold. Det er positivt at det er inkludert kriterium på sameksistens (5B) som både minimumskrav og konkrete tiltak som vil bli vektet positivt. Konkrete tiltak for sameksistens mener Statnett er svært viktig for at ikke interessekonflikter skal stanse utbyggingen. Det er også Statnetts erfaring at krav som minimerer antall underleverandører øker sporbarhet og oversikt over arbeidsforhold. Dette beskytter arbeiderrettigheter og fremmer et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere. Et slikt kriterium kan bli inkludert under bærekraft.

Evaluering av søkerne

- *Om det er tilstrekkelig tydelig hvordan departementet vil evaluere søkere under hvert kriterium?*

Kriteriene fremstår generelt gjennomarbeidede og gode, men stor samlet kriteriekompleksitet vil gi en krevende evalueringsprosess som forutsetter bred kompetanse i evalueringsgruppen, og kan også gi økt risiko for klagebehandling som forsinker gjennomføring.

Vurdering av minimumskravene

- *Om noen av minimumskravene er for strenge eller for lave, særlig minimumskravene knyttet til erfaring og finansiell styrke?*

Slik scoringskravene er formulert synes minimumskravet å være for lavt, selv med en begrensning av antallet aktører som pre-kvalifiseres. Slik vi tolker kravene bør formuleringen i karaktersetningen for minimumskravet forsterkes.

Et minimumskrav på 20 prosent egenkapital synes å være for lavt både med hensyn til konkurrisiko under gjennomføring og for prioritering av reparasjoner og tilstrekkelig vedlikehold i driftsfasen. Det bør i denne sammenheng også klargjøres i hvilken grad partnerne i samarbeidet/selskapet er gjensidig ansvarlige for risikoer i både bygge- og driftsfasen. Det bør også etableres en incentivordning som sikrer at prosjektene gjennomføres. Minimumskravene må da sikre at det alltid er midler tilgjengelig i selskapet til å kunne forplikte seg til en slik ordning.

Forutsetninger for kostnadsanslag

- *Hvilke forutsetninger som bør ligge inne i kostnadsanslagene ref. 2A og 3A?*

Forutsetning om havvindaktørens ansvar for nettløsning og grensesnitt til transmisjonsnett må inkluderes. Det må også forutsettes at det vil komme krav om at havvindparken tilknyttes en døgnkontinuerlig bemannet driftssentral.

Idriftsettelsestidspunkt

- *Om det er realistisk med idriftsettelse før 2030, ref. 4G?*

Det bør avklares når arealtildeling og tildeling av støtte vil skje for å etablere realistisk tidsplan. Dette er per nå ikke avklart for de alternative tildelingsmodellene.

- I departementets foretrukne modell vil man i første steg, basert på kvalitative kriterier, tildele areal til tre havvindaktørene som så får eksklusiv rett til å forberede konsesjonssøknad. Konkurransen om støtte vil skje på senere tidspunkt.
- I den alternative modellen skal minimum seks havvindaktører bli utpekt i første steg. Etter ytterligere ett års prosjektmodning, vil tre havvindaktører få tildelt areal og eksklusiv rett til å forberede konsesjonssøknad.

Ansvar for nettløsning er ikke avklart. Statnett mener at det for Utsira Nord er hensiktsmessig å planlegge med samordnet konsept for nettilknytning, men vil påpeke at det vil ta tid å planlegge, søke konsesjon og bygge nettanlegg for ilandføring av havvind. Vi vil understreke at det ikke er gjennomført arealvurderinger, konsekvensanalyser eller sjøbunn- og traseundersøkelser. Det er heller ikke søkt konsesjoner for nødvendige nett-tiltak. Å effektivisere konsesjonsprosessen er en av nøklene for å få ny produksjon inn i det norske kraftsystemet så raskt som mulig.

For å etablere en realistisk gjennomføringsplan er det behov for å avklare ansvaret for nettløsning til havs, samt hvordan konsesjonsprosessen skal gjennomføres for både vindparkutbyggingen og nettilknytning, før utlysning.

Klimafotavtrykk

- *Hvilken metode aktørene bør benytte for å estimere klimafotavtrykk per kWh, ref. 5A?*

Statnett støtter at det velges en internasjonal og anerkjent metode. Metoden bør kommuniseres tidlig slik at aktørene på en god måte settes i stand til å innrette seg.

- *Valg av systemgrense for klimafotavtrykkberegning, herunder hvilke komponenter systemgrensen bør inneholde, ref. 5A?*

Gitt at radialen skal planlegges, bygges, driftes, finansieres og eies av aktørene til havs bør nettanlegg med kabel og stasjoner offshore og på land inkluderes i klimafotavtrykkberegning. Grensen bør gå ved tilknytningspunktet ved land, og alle komponentene som inngår frem til dette punktet bør inkluderes i klimafotavtrykket.

Med vennlig hilsen

Statnett SF

Håkon Borgen
Konserndirektør Utvikling hav

Gunnar Løvås
Konserndirektør Kraftsystem og marked